

Một số vấn đề về hoạt động nghiên cứu khoa học của sinh viên Học viện Báo chí và Tuyên truyền hiện nay

TS. NGUYỄN THANH NGÀ

Học viện Báo chí và Tuyên truyền; Email: thanhnga82ajc@gmail.com

Nhận ngày 15 tháng 7 năm 2023; chấp nhận đăng tháng 10 năm 2023.

Tóm tắt: Trong quá trình học tập, việc triển khai hoạt động nghiên cứu khoa học cho sinh viên đại học được đánh giá là phương pháp hiệu quả để mở rộng vốn kiến thức, kỹ năng mềm của bản thân sinh viên. Là cơ hội để sinh viên biến những kiến thức lý thuyết đã học vào việc giải quyết những vấn đề thực tiễn. Hoạt động nghiên cứu khoa học của sinh viên Học viện Báo chí và Tuyên truyền không chỉ cung cấp cho sinh viên cơ hội tiếp cận với lĩnh vực chuyên môn yêu thích, mà còn tạo cho sinh viên một tác phong làm việc khoa học, rèn luyện cho sinh viên cách nhìn nhận vấn đề một cách khách quan, tiếp cận từ nhiều phía.

Từ khóa: Nghiên cứu khoa học, sinh viên, học viện Báo chí và Tuyên truyền.

Abstract: During the learning process, implementing scientific research activities for university students is considered an effective method to expand their knowledge and soft skills. It provides students with the opportunity to apply the theoretical knowledge they have learned to practical problem-solving. The scientific research activities for students at the Academy of Journalism and Communication not only offer them access to their preferred specialized field but also cultivate a scientific working style, helping students objectively assess issues from various angles.

Keywords: scientific research, undergraduate students, Academy of Journalism and Communication.

1. Đặt vấn đề

Thế kỷ XXI là thế kỷ của sự phát triển khoa học, công nghệ, đồng thời với sự phát triển nhanh chóng đó, giáo dục đại học cũng đã diễn ra rất sôi nổi trên phạm vi toàn cầu. Để đáp ứng yêu cầu đào tạo nguồn nhân lực có trình độ cao, quá trình đào tạo ở các trường đại học đã gắn chặt với nghiên cứu khoa học, với thực tiễn cuộc sống. Việc nghiên cứu khoa học của sinh viên luôn được các trường quan tâm và đầu tư nhằm thực hiện nguyên lý giáo dục của Đảng *“Học đi đôi với hành, giáo dục kết hợp với lao động sản xuất, nhà trường gắn liền với xã hội”*, góp phần nâng cao chất lượng đào tạo toàn diện, phát hiện và bồi dưỡng nhân tài cho đất nước. Nghiên cứu khoa học, giúp phát huy tính năng động, sáng tạo, độc lập, hình thành năng lực tự học cho sinh viên. Từ đó tạo ra tri thức, sản phẩm mới cho xã hội.

2. Vai trò của hoạt động nghiên cứu khoa học của sinh viên

Từ khi loài người xuất hiện, con người đã không ngừng tìm tòi, phát hiện và cải tạo tự nhiên, xã hội để phục vụ chính cuộc sống của mình. Trong quá trình đó con người đã tìm ra hệ thống những tri thức về các quy luật của tự nhiên, xã hội và tư duy, có những biện pháp tác động đến thế giới xung quanh, đến sự nhận thức và làm biến đổi thế giới đó phục vụ cho lợi ích của con người. Nghiên cứu khoa học là hoạt động sáng tạo của các nhà khoa học nhằm tìm tòi, khám phá bản chất và các quy luật vận động của thế giới, ứng dụng vào các quá trình xã hội để tìm ra những sản phẩm vật chất, tinh thần thoả mãn nhu cầu của con người. Nghiên cứu khoa học được xem như hoạt động tìm kiếm, xem xét, thử nghiệm dựa trên các số liệu, tài liệu, kiến thức từ quá trình

nghiên cứu để tìm ra bản chất của các sự vật, hiện tượng trong thế giới tự nhiên và xã hội. Với ý nghĩa đó, hoạt động nghiên cứu khoa học có vai trò quan trọng đối với quá trình học tập và rèn luyện của sinh viên.

2.1. Hình thành cơ sở lý luận về hoạt động nghiên cứu khoa học cho sinh viên

Mục tiêu đào tạo của các trường đại học là đào tạo ra những sinh viên có phẩm chất và năng lực để đáp ứng yêu cầu phát triển kinh tế, văn hoá, khoa học của đất nước.

Nghiên cứu khoa học tạo cho sinh viên có cơ hội tìm tòi phát hiện tri thức mới, phát triển trí tuệ của cá nhân, từ đó củng cố và làm giàu tri thức. Giúp các em học tập tốt hơn. Từ đó vận dụng những phương pháp khoa học để giải quyết những vấn đề thực tế, hình thành hệ thống kỹ năng nghiên cứu, nâng cao kết quả học tập.

Qua quá trình tập dượt nghiên cứu khoa học, giúp sinh viên hình thành tư duy sáng tạo, kiên trì, tìm tòi cái mới, thận trọng trong cuộc sống và công việc. Bản chất hoạt động nghiên cứu khoa học là hoạt động sáng tạo. Sự say mê, lòng kiên trì, tinh thần vượt khó, sẽ tạo nên sự sâu sắc về kiến thức và nhạy bén trong tư duy. Hình thành điểm tiếp cận, nắm vững quy trình logic nghiên cứu và sử dụng quan thành thạo các phương tiện kỹ thuật để thu thập, xử lý thông tin và trình bày kết quả nghiên cứu mới đảm bảo cho nghiên cứu khoa học thành công. Mục đích thật sự của việc tổ chức cho sinh viên nghiên cứu khoa học là góp phần nâng cao chất lượng đào tạo.

2.2. Hình thành cơ sở thực tiễn về hoạt động nghiên cứu khoa học cho sinh viên

Trong quá trình học tập ở trường đại học, bản thân mỗi sinh viên luôn phải trang bị cho mình hệ thống tri thức, kỹ năng nghề nghiệp tương lai, sinh viên phải nắm vững quan điểm, phương pháp luận chung nhất trong nghiên cứu khoa học, phải xem xét những hiện tượng giáo dục trong mối liên hệ phụ thuộc lẫn nhau, trong sự vận động và phát triển không ngừng với những quy luật khách quan. Điều đó sẽ giúp cho họ nghiên cứu, phân tích các sự kiện, hiện tượng giáo dục để tiến hành nghiên cứu một cách có kết quả.

2.3. Nâng cao chất lượng đào tạo sinh viên

Có thể nói hoạt động nghiên cứu của sinh viên là con đường tất yếu để nâng cao chất lượng đào tạo ở các trường đại học và muốn nâng cao chất lượng nghiên cứu khoa học của sinh viên không có cách nào khác là phải tổ chức các hình thức học tập, nghiên cứu đa dạng, nâng dần từng bước theo năm, tháng đào tạo. Các hoạt động học tập nghiên cứu của sinh viên phải tuân thủ mục tiêu đào tạo, bám sát các tiêu chí đánh giá về chất lượng nghiên cứu khoa học, làm sao để họ có nhận thức, thái độ đúng với nghiên cứu khoa học, hình thành được hệ thống kỹ năng và tạo ra sản phẩm nghiên cứu phù hợp với yêu cầu chung. Do đó tổ chức cho sinh viên nghiên cứu khoa học phải được tiến hành một cách hệ thống và nghiêm túc, tác động qua lại với nhau. Lý thuyết khoa học là tư tưởng chỉ đường, thực hành làm tăng chất lượng của lý thuyết và hình thành các kỹ năng nghiên cứu khoa học. Thực hành nghiên cứu được nâng dần từ đơn giản đến phức tạp, từ cái cụ thể, riêng lẻ đến cái hệ thống. Trang bị lý thuyết, cần phải tổ chức thực hành, hai khâu này cần được coi trọng và không tách rời trong tổ chức đào tạo ở các trường đại học.

3. Thực trạng hoạt động nghiên cứu khoa học của sinh viên Học viện Báo chí và Tuyên truyền

3.1. Những ưu điểm về hoạt động nghiên cứu khoa học của sinh viên

Thứ nhất, số lượng sinh viên tích cực tham gia các hoạt động khoa học tăng lên hàng năm. Năm 2020 tổng có 39 đề tài và 202 sinh viên tham gia, 8/39 đề tài xuất sắc; năm 2021 có 206 sinh viên tham gia thực hiện 39 đề tài khoa học và 1.500 sinh viên tham gia viết bài tham luận cho 60 hội thảo các cấp, trong đó có 9/39 đề tài xuất sắc thì năm 2022 có 450 sinh viên tham gia thực hiện 90 đề tài và 2000 sinh viên tham gia viết bài tham luận cho 85 hội thảo, tọa đàm khoa học cấp trường và cấp khoa⁽¹⁾.

Hàng năm, Học viện thường tổ chức các Hội thảo khoa học quốc gia và Hội thảo khoa học quốc tế, đã thu hút sự quan tâm tham dự của hàng trăm sinh viên thuộc nhiều chuyên ngành khác nhau. Đặc biệt tại Hội thảo cấp Học viện năm 2022 với chủ đề ☐Vai trò của sinh viên Học viện Báo chí và Tuyên truyền trong bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng, đấu

tranh phản bác các quan điểm sai trái, thù địch trên mạng xã hội hiện nay□có nhiều tham luận của sinh viên đạt chất lượng cao, nhiều ý kiến phát biểu tại Hội thảo có ý tưởng mới. Đây là nhiệm vụ nghiên cứu khoa học hàng năm của sinh viên.

Hội thảo do các khoa tổ chức đều xuất phát từ nhu cầu thực tế gắn liền với phương pháp học tập, nghiên cứu, với vị trí việc làm của chuyên ngành mà sinh viên đang theo học. Kỷ niệm 60 năm thành lập, Viện Báo chí đã tổ chức Hội thảo khoa học sinh viên □ý thức và kỹ năng của sinh viên trong các kỳ thực tế, thực tập nghiệp vụ báo chí truyền thông□với hơn 50 bài tham luận đạt chất lượng tốt ⁽²⁾.

Thứ hai, chất lượng các đề tài nghiên cứu khoa học không ngừng được cải thiện. Các đề tài gắn với những vấn đề lý luận và thực tiễn, với chuyên ngành mà sinh viên đang theo học, góp phần giải quyết những vấn đề đang đặt ra trong đời sống xã hội, trên cơ sở tri thức và phương pháp nghiên cứu mà sinh viên đã được trang bị trong quá trình học tập. Thông qua quá trình thực hiện đề tài, nhiều sinh viên đã bộc lộ năng lực nghiên cứu khoa học. Tất cả các đề tài đều được triển khai đúng tiến độ, nghiệm thu đúng hạn. Đặc biệt, năm 2022 có 3 đề tài được Học viện tuyển chọn tham dự Giải thưởng sinh viên nghiên cứu khoa học do Bộ Giáo dục và Đào tạo tổ chức trong đó có 01 đề tài đạt giải Ba và 02 đề tài đạt giải Khuyến khích⁽³⁾. Các đề tài đều có giấy chứng nhận và giấy khen cho cá nhân sinh viên tham gia. Nhiều đề tài được thực hiện công phu, nghiêm túc, như khảo sát hàng trăm phiếu điều tra xã hội học, phỏng vấn sâu; xử lý số liệu khoa học với những bảng, biểu, bản đồ, hình ảnh, số liệu thống kê□ minh chứng, tạo được sự tin cậy của các luận điểm, nhận xét của của nhóm tác giả.

Thứ ba, nghiệm thu, đánh giá đề tài nghiên cứu khoa học sinh viên được thực hiện nghiêm túc, chặt chẽ, khách quan. Học viện đã mời các nhà khoa học có năng lực, uy tín trong và ngoài Học viện tham gia các Hội đồng nghiệm thu. Kết quả đánh giá đã phản ánh thực chất chất lượng hoạt động nghiên cứu của các nhóm sinh viên. Qua quá trình nghiệm thu, đánh giá giúp sinh viên trưởng thành trong nghiên cứu và ngày càng tiến bộ.

Thứ tư, việc ứng dụng và phát triển các sản phẩm

nghiên cứu khoa học sinh viên được tăng cường. Kết quả nghiên cứu khoa học được phát triển thành các tham luận, đề tài khóa luận tốt nghiệp, vào việc học tập và nghiên cứu các môn học trong chương trình. Hầu hết các đề tài được sử dụng làm tài liệu tham khảo cho hoạt động nghiên cứu khoa học của sinh viên khóa sau, một số đề tài được chốt lọc ra gửi bài đăng các tạp chí khoa học chuyên ngành.

Thứ năm, khen thưởng, kỷ luật trong hoạt động khoa học ngày càng được quan tâm, vừa động viên, khuyến khích những sinh viên đam mê nghiên cứu, đồng thời cảnh báo nhắc nhở những nhóm thực hiện đề tài không hoàn thành đúng tiến độ. Hội đồng Khoa học- Đào tạo Học viện đã bình xét khen thưởng với các nhóm sinh viên có thành tích nghiên cứu khoa học xuất sắc, có những đóng góp xứng đáng vào thành tích khoa học của các khoa và nhà trường.

3.2. Những hạn chế về hoạt động nghiên cứu khoa học của sinh viên

Thứ nhất, chất lượng một số đề tài khoa học, hội thảo khoa học chưa cao. Trong chương trình đào tạo, sinh viên được học môn học Phương pháp nghiên cứu Khoa học xã hội và nhân văn. Tuy nhiên kỹ năng nghiên cứu của một số sinh viên chưa tốt, chưa dành nhiều thời gian và phân bổ thời gian nghiên cứu đề tài, còn thụ động và thường vội vàng viết đề tài vào những tháng cuối cùng của hạn hợp đồng. Một số giảng viên hướng dẫn còn bận nhiều công việc chưa tập trung thời gian để hướng dẫn cho sinh viên. Một số đề tài được chọn bị trùng lặp với các đề tài trước đó, chưa thiết thực, chưa phù hợp với sinh viên hoặc quá sức sinh viên khiến cho sinh viên gặp nhiều khó khăn trong quá trình thực hiện đề tài, thậm chí phải đổi tên đề tài; ý nghĩa lý luận và thực tiễn của đề tài chưa thực sự rõ nét.

Thứ hai, các quy chế quản lý hoạt động nghiên cứu khoa học của Học viện vẫn chưa có nhiều thay đổi. Quy chế đang sử dụng hiện nay được xây dựng và ban hành vào năm 2011, một số nội dung về nghiên cứu khoa học sinh viên còn khá quát, chưa mang tính cụ thể hoặc bị thực tiễn vượt qua. Chính vì thế tình trạng sinh viên nộp đề tài muộn vẫn tồn tại. Theo quy định, ngày 1 tháng 10 là hạn cuối nộp đề tài khoa học nhưng một số sinh viên vẫn chưa có

sản phẩm, gây khó khăn cho công tác quản lý và công tác nghiệm thu.

Thứ ba, việc khai thác, sử dụng kết quả nghiên cứu khoa học sinh viên còn nhiều bất cập. Chỉ một số ít đề tài được sử dụng làm tư liệu tham khảo và trích đăng trên các phương tiện thông tin đại chúng. Trong khi đó, phần lớn đề tài không được quan tâm khai thác sử dụng, dẫn đến những lãng phí trong nghiên cứu và giảm giá trị thực tiễn của đề tài. Đây cũng là vấn đề khiến sinh viên chưa thực sự hào hứng tham gia nghiên cứu khoa học

Thứ tư, số lượng sinh viên tích cực tham gia các hoạt động nghiên cứu khoa học tuy có tăng nhưng vẫn chưa thực sự trở thành phong trào mạnh mẽ. Một số lớp tuy được phân bổ đề tài nhưng không có sinh viên đăng ký. Bên cạnh đó một số nhóm sinh viên gặp rất nhiều khó khăn do Khoa thiếu giáo viên hướng dẫn. Do nhiều sinh viên chưa thấy tầm quan trọng của hoạt động nghiên cứu khoa học với sự phát triển của bản thân nên chưa tích cực tham gia.

Thứ năm, việc hướng dẫn sinh viên nghiên cứu khoa học ở một số khoa chưa được quan tâm đúng mức khiến cho một số nhóm nghiên cứu gặp khó khăn trong quá trình thực hiện đề tài. Từ đó làm cho chất lượng đề tài chưa đạt yêu cầu đặt ra.

4. Giải pháp nâng cao chất lượng hoạt động nghiên cứu khoa học của sinh viên Học viện Báo chí và Tuyên truyền thời gian tới

Xác định hoạt động nghiên cứu khoa học là nhiệm vụ quan trọng trong quá trình học tập của sinh viên. Có cơ chế chính sách đối với sinh viên và giảng viên tham gia hướng dẫn nhóm nghiên cứu tốt hơn.

Ứng dụng công nghệ trong quá trình đào tạo bằng việc đưa công nghệ thông tin vào các trường đại học phục vụ đào tạo và nghiên cứu khoa học. Trang bị các thiết bị hiện đại đưa vào bài giảng, tạo ra các module để tổ chức cho người học. Đầu tư cơ sở hạ tầng như mạng, phần mềm ứng dụng xử lý số liệu.

Phát huy vai trò tích cực, sáng tạo của người học. Thường xuyên sử dụng phương pháp dạy học sáng tạo, kích thích tư duy độc lập ở người học. Đây là vấn đề cốt lõi của phương pháp dạy học mới để bồi dưỡng cho sinh viên năng lực tự học, tự nghiên cứu, rèn luyện phương pháp tư duy sáng tạo, năng lực

giải quyết vấn đề thực tiễn. Để đáp ứng yêu cầu của giáo dục đại học trong giai đoạn mới, nghiên cứu khoa học của sinh viên đã được coi là một hình thức trọng yếu của quá trình đào tạo chuyên môn.

Khuyến khích sinh viên tham gia và lựa chọn các đề tài mang tính thực tiễn, ứng dụng cao thông qua trải nghiệm thực tế của sinh viên. Dưới sự định hướng và hỗ trợ của giảng viên với mong muốn các vấn đề nghiên cứu được triển khai và ứng dụng. Từ đó có thể xã hội hoá các đề tài nghiên cứu.

Tăng nguồn kinh phí cho các đề tài nghiên cứu, khuyến khích sinh viên tham gia và có cộng điểm trong quá trình xét rèn luyện. Xem việc nghiên cứu khoa học như là một tiêu chí để bình xét thi đua trong quá trình học tập của sinh viên.

Khuyến khích sinh viên tham gia các cuộc thi khoa học giữa các trường đại học trong nước và quốc tế, mạnh dạn bán các sản phẩm nghiên cứu cho các cơ quan, tổ chức và doanh nghiệp.

Tăng cường truyền thông, khai thác, sử dụng các sản phẩm nghiên cứu khoa học sinh viên, thông qua xã hội hoá các nguồn đầu tư nghiên cứu, bán và quảng bá các sản phẩm nghiên cứu khoa học trên các phương tiện, nền tảng mạng xã hội khác nhau. Từ đó thu hút sự quan tâm của các tổ chức xã hội để đầu tư cho hoạt động nghiên cứu khoa học của sinh viên.

Nghiên cứu khoa học ở Học viện Báo chí và Tuyên truyền, dựa trên mục tiêu và nhiệm vụ của nhà trường là đào tạo đội ngũ giảng viên giảng dạy lý luận chính trị, công tác đảng, đoàn thể trong các cơ quan của nhà nước; đội ngũ cán bộ phóng viên, biên tập viên, những người làm truyền thông có kiến thức cơ bản, có kỹ năng nghiệp vụ cao, có nhãn quan chính trị đúng đắn, có phẩm chất đạo đức tốt, có ý thức vươn lên về khoa học và công nghệ để tự hoàn thiện mình và làm tốt các nhiệm vụ được giao sau khi ra trường. Hoạt động nghiên cứu khoa học trang bị cho sinh viên lý thuyết về phương pháp nghiên cứu khoa học, giúp họ nắm vững những quan điểm, cách tiếp cận khoa học trước khi bắt tay vào một nghiên cứu cụ thể./

(1), (2), (3) Báo cáo tổng kết hoạt động nghiên cứu khoa học của sinh viên Học viện báo chí và Tuyên truyền trong các năm: 2020,2021,2022